

Ves julij v Mojci »Pepelka«!

Za redne obiskovalce OTROŠKEGA KINA MOJCA res skoraj nenavaden, zagotovo pa nevsakdanji dogodek: celovečerna pravljica risanka PEPELKA, ena največjih mojstrov in slavnega Walta Disneya iz priljubljene »tovarne sanj« Disneylanda bo — kot kaže — ves mesec julij na MOJCINEM filmskem platnu. Kar nas je starejših, seveda ta čudoviti film poznamo, in lahko vam povemo, otroci, da je ogled te čudovite risanke res nepozaben dogodek. Seveda pa velja tudi za to čudovito delo Walta Disneya stara izreka: namenjen je malim in velikim otrokom. Tudi tistim, ki po letih niso več mladi, so pa to ostali po srcu.

Kino ŠIŠKA namenja svojim (zdaj pa že res počitniškim) gledalcem pisan filmski spored čisto drugačne sorte. Spored »kislih kumaric«, torej filmov, ki so daleč od dramske resnice in ki se ukvarjajo z mnogoterimi usodami vohunov, tihotapcev, kriminalcev, ukežnikov, karateistov, iskalcev zakladov in pustolovcev. Eden takih filmov je ameriška kriminalna DETEKTIV TOMA, ki jo je režiser Richard Heffron posnel po resničnem dogodku detektiva Davea Tomaja, ki odkriva ilegalne igralnice ameriškega podzemlja. Glavno vlogo igra tudi že pri nas znani Tony Musante, pa še Susan Strassberg in Simon Oakland. Ljubitelji hongkonških filmov (ti filmi se praviloma ukvarjajo s karateisti in njihovimi pustolovskimi usodami) bodo najbrž veseli filma DINAMO, v katerem igra glavno vlogo mladenič, ki si je nadel ime slavnega predhodnika Bruce Leeja. Tisti, ki se navdušujejo za hitre avtomobile, pa seveda tudi za prepovedane vožnje, naj ne zamudijo ameriškega akcijskega filma USODNA DIRKA, zgodbe, ki se iz navidezne igre z avtomobili sprevrže v dramo, ki terja človeška življenja. Režija Clark Greydon. Glavne vloge: Mel Ferrer, Stephen MacNeasy in Derby Hinton. Tudi z grozljivkami se boste srečali: med njimi je ameriški film ZAKLAD MORSKEGA PSA režiserja Cornela Wilda, ki igra tudi glavno vlogo. Pustolovski film NA PRELAZU KONDORJA pa nas bo popeljal v razgibani svet Karl Mayevih romanov.

Kegljač, lovec, strelec Tonko Štajer

Dragocenost drobnjarij

»Nekateri si trgajo in predstavljajo velike kose doživetij, jaz pa imam vtis, kako sem vse življenje z lopatico in metlico pometal drobnarije,« je zamišljeno povedal Tonko Štajer. Ne, o svoji veličini Tonko ni nikoli razmišljal, vdano je sprejemal prgišče za prgiščem navržene usode:

»Vse je bilo nekako obvezno, fletno, lepo, težko ali prijazno.«

Tonko Štajer se je rodil 1923 v Vašah pri Medvodah. Šest otrok je bilo v družini očeta čevljarja. Poslali so ga na šolanje v Škofjo Loko k hudi teti. Ni vzdržal, doma je prijel za dreto in se dokončno izučil čevljarjenja v Ljubljani pri diplomiranem čevljarjem mojstru.

»Čevljarstvo pa ni bilo zame. Skoraj ure in ure negibno sedeti, se sklanjati nad kopitom. Zbolel sem za TBC in tudi vojna se je začela.«

Pri Štajerjevih so se že 1941 zbirali znani komunisti Barletovi. Mladi Tonko je slutil, kako se nekaj kuha, na prvem golniškem zdravljenju pa je po sanatoriju skrivoma že trosil uporniško literaturo. Čisto zares se je vključil jeseni 1942.

»Seveda se nismo poznali križem kražem, vedel sem za dvojico, trojico, bilo je zelo konspirativno. Ampak telefoni, napeljava in sploh, kar se je dalo porušiti, je bilo naše, skojevsko. Dela na terenu je bilo dovolj, v partizane sem odšel julija 1944. Zaradi bolehnosti sem vodil v Bohinju Agitprop okrožnega komiteja SKOJ. Tam sem zvedel, da so Nemci nasilno preselili starše na Bavarsko, bilo mi je neizrekljivo hudo...«

Podajal se je v akcije z minerci Bohinjskega odreda, pridno rezal linolej in izdeloval klišee. Vedno ga je privlačevala kultura. Svojo kulturno skupino je po osvoboditvi vodil na nastopih od Bohinja do Ljubljane vse do jeseni 1945. Tonko Štajerju je bil čas svobode najlepši. Zdale je razmišljal, sklonil glavo, se zatopil. Nemiren pogled, potisnjen globoko pod sive obrvi, je za trenutek mirno obstal. Tudi dlani so mu ostale položene na srčno plat. Potem se je nenadoma živahno zganil ter udaril z zvencim, močnim glasom:

»Tistih dveh ali treh let po svobodi sploh ni mogoče opisati z besedami. Peli smo, igrali, bili navdušeni. Najlepše pa je bilo, da se je ponovno doma zbrala družina. Vsak s svoje strani smo prišli, bili smo vsi živi. Natanko se spominjam matere, vem, da smo

jedli makovo potico... Kakšno nasprotje! Ko so selili starše, sem se držal za glavo, vedno smo bili družina, skupaj smo trpeli in živeli...«

Skupaj so zgrabili »šuštarjo«, vendar je oče kmalu ostarel, vse se je nekako razblinilo. Tonko je poizkusil v Ljubljani, nazadnje je začel kot skladiščnik v medvoški elektrarni. Po 21 letih je zapustil kolektiv kot upokojeni materialni knjigovodja. Konjički? Pevec, planinec, športnik, pesnik?

»O, reči, da sem pesnik, je nekoliko pretirano. Rad sem recitiral, podajal pesmi, ki sem jih občutil. Posebno partizanske. V Medvodah je jama, kjer so na Silvestrovo 1943 Nemci pobili 25 talcev. Tam sem vedno imel govore. Spominjam se kako sem se usodnega dne, nekoliko pred streljanjem, tihotapil mimo jame, rahlo je naletaval drobn sneg... Napisal sem in kasneje recitiral:

Bele snežinke padajo,
ljudje kot sence črne hodijo zavrti,
Novo leto je pred durmi,
misli uprte so v jutrišnji dan...

Vsem sem klical imena padlih in boben je udarjal na gluho tišino. Poslej so na komemoraciji redno recitirali, jaz pa veljam morda tudi za pesnika.«

Tonko je rad hodil v hribe. Gorski svet je miren, čist, tih in lep, planinci pa posebni tovariši. O, da, slišalo se je: »Ne bo zmogel, ne bo zlezal gor...«, vendar je z žilavo trmo splezal povsod:

»Pevec sem že 25 let, prisluzil sem si Gallusovo odličje. Veste, starši mi niso mogli dati ničesar, podarili pa so mi lep glas in s tem glasom sem doživel veliko lepih ur in veselja. Vedno sem se veselil nastopov in priprav. Vedno sem se veselil je to postala že obveznost, ki pa jo rad izpolnjujem.«

Tonko Štajer je bil tudi keglač, strelec, lovec. Česar koli se je lotil, mu je uspevalo:

»Rekli smo, da je v Medvodah veliko dimnikov in malo športnih objektov. Navijali smo za keglišče in strelišče. Oboje je uspelo. Najprej smo zgradili dvo-, kasneje štiritezno keglišče.«

Precej je tudi dogodivščin iz kotla zelene bratovščine. Nekoč si je oče v nahrbtnik nabral suhih hrušk. S Tonkom sta se domnila za kuhano hruškovo vodo, rada sta pila krepčilno tekočino. Naslednjega dne sta se dobila in oče je hudo razočarano pogledoval:

»Nič ne bo, Tonko... Nekdo mi je izmaknil hruške, tole sem našel v nahrbtniku...« Kislo je pokazal na kupček črnega premoga.

In mladina, Tonko Štajer, kako je z današnjo mladino?

»Mi nismo bili tako razgledani. Sebi sem vedel le, kako bom še vnaprej revež. Danes je drugače. Toliko je dobila ta mladina. Dediščino si lahko vzame k srcu, bogato bo lahko živela z njo.«

Dandanašnji čas, trenutek, v katerem živimo?

»Ne bojim se. Veste, ko srce strohni, se v družini napetosti polečejo, tako pravijo stari. Le bratstvo in enotnost moramo čuvati.«

Tak je torej Tonko Štajer, živahen, blag, dober, žilav, trmast, uporen, nasmejan in vase ne preveč zaverovan:

»Vedno sem skušal doseči cilj, ko sem ga, sem se rad umaknil.«

Bogomir Šefić
Foto: Jaka Bregar